

Datum: 2020-12-15 Dnr:
Ert Ert

PM ang Kv Domherren 21 och 24, Kalmar stad och kommun

Inledning

Kvarteret Domherren 21 och 24 ligger vid Esplanaden i Kalmar stad. Området är beläget fornlämningsområde inom Raä 93, stadslager, för Kalmar stad och socken. Kulturlagret täcker en yta på ca 1400x1000 m i öst-västlig riktning. I Fornreg står det att bebyggelse har förekommit i området sedan 1650-talet, då staden flyttade från området runt Slottet (Gamla Staden) till Kvarnholmen.

I närområdet till detaljplaneområdet finns rester efter St Gertruds kyrkogård där ett antal arkeologiska undersökningar gjorts i samband med olika ingrepp mellan åren 1923 och 2017. Då har det påträffats ett stort antal begravingar från den tidigare kyrkogården.

Idag är Kvarteret Domherren 21 och 24 bebyggt med ett flerfamiljshus och parkering.

Historik

Stadsdelen Malmen, som idag är en del av Kalmars stadskärna, var under medeltiden ett område strax norr om stadens murar. Landsvägen norr ut gick i den östra kanten av det aktuella området. I området låg även Dominikanordens systerkloster S:t Johannes men var det exakt låg någonstans är inte klagt. Tillhörande systerkonventet fanns också kyrkan S:t Gertrud med tillhörande kyrkogård. Kyrkan var vigd till helgonet Gertrud, beskyddare för vägfarare, fattiga och sjuka. Därför förlades i Kalmar, liksom på många andra platser, hennes kyrkor oftast vid infarterna till städerna. Kyrkogården benämndes också fattigkyrkogården eftersom där begravdes människor som inte kunde betala för en gravplats (Selling 1984:12, 61ff).

S:t Gertruds kyrka i Kalmar är första gången onämnd i ett avlatsbrev år 1444 i samband med invigningen alternativt återinvigningen av kyrkan. Nästa notering finns i Kalmar stads tänkebok från år 1477 där det nämns att kyrkan får ett prästboställe då priorn i klostret Laurentius Nicolai Bagge skänker sitt hem vid Söderportsgatan till S:t Gertrud. Kyrkan revs efter reformationen men tycks ha stått kvar så sent som år 1546 då den omnämns för sista gången. Även efter att kyrkan rivits fortsatte man att användas kyrkogården ända till slutet av 1800-talet, i huvudsak vid epidemier och för de fattiga. Sista begravingen på kyrkogården skall enligt en tidningsartikel skett på 1874 (Barometern 1993).

Arkiv och kartgenomgång

En genomgång av kartor över området Kv Domherren gjordes i Lantmäteriets digitala kartor. De kartor som gick igenom var kartor från 1650–1970. Det kunde då konstateras att på de flesta kartor så är kv Domherren väster om St Gertruds kyrkogård åker och ängsmark. Det enda som finns utmärkt på kartorna mer än kyrkogården är Lilla Kyrkogårdsgatan som gått precis i den västra kanten av kyrkogården, se fig 2. Om vägen påträffats arkeologiskt eller om dess exakta sträckning stämmer med kartmaterialet är dagsläget inte känt.

Postadress	Gatuadress	Telefon	Telefax	Bankgiro	Postgiro	Org. Nr.
Box 104	Skeppsbrogatan 51	0480/45 13 00	0480/45 13 87	435-7232	79 11 00-1	832400-4087
S-391 21 KALMAR	392 31 KALMAR	http://www.kalmarlansmuseum.se				

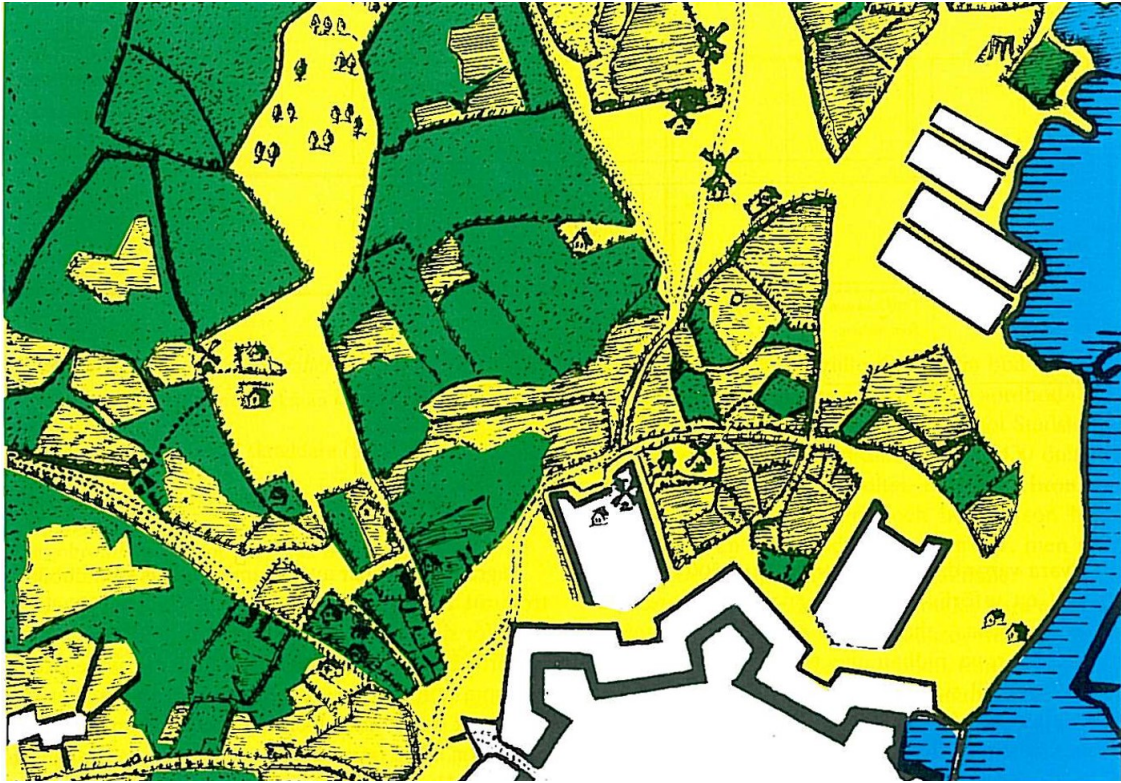

Fig 1. Området runt Kv Domherren på en karta från 1650, Kartan tagen ur Kalmar stads historia. Teckning Dagmar Selling (Collmo 1982).

Den tidigaste bevarade kartan på området Kv Domherren mfl är från 1650. Där kan man se att området som nu ingår i detaljplanen mest består av åker och betes/ängsmark.

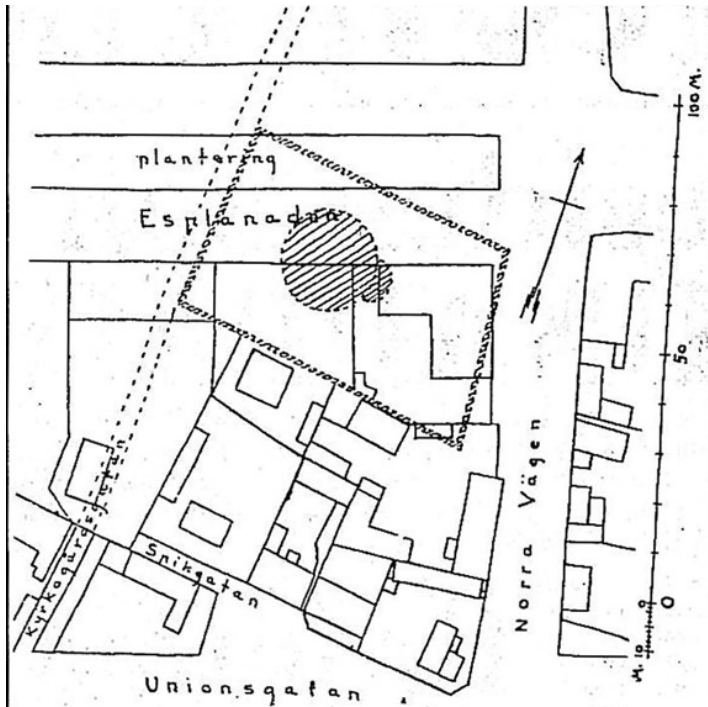

Fig 2 På den här ritningen från Sylvander 1877 ser man sträckningen för Lilla Kyrkogårdsgatan.

Utbredningen av kyrkogården kom att bli lite större än den som Sylvander föreslagit efter det att de arkeologiska undersökningarna som gjorts från 1987 till 2017 sammanställdes, nedan i fig 3 är den utbredningen markerad efter de kunskaper vi har idag.

Fig 3. Den svarta linjen visar den tänkta utbredningen av kyrkogården med den kunskap som finns efter undersökningarna fram till 2017. Hyreshuset Domherren 21 i nedre vänstra hörnet.

Sammanfattning

Den yta som nu ingår i det planerade detaljplaneområdet, Domherren 21 och 24, ingår i fornlämning Raä 93 Kalmar socken. I närområdet finns rester efter St Gertruds kyrkogård. Efter genomgång av historiska kartor och i Kalmar läns museums arkivet har inga uppgifter om tidigare byggnader på platsen eller att äldre lämningar har påträffats inom detaljplanerområdet. Det är trots detta inte helt säkert att det inte funnits några äldre lämningar som inte syns i kart- och arkivmaterialet. Delar av marken närmast det befintliga huset på Domherren 21 är sannolikt urschaktad. Hur det är inne på parkeringsytan är svårare att bedöma.

Det kommer krävas att tillstånd för ingrepp i fornlämning, 2 kap 13 § kulturmiljölagen, söks hos Länsstyrelsen i Kalmar län inför markingrepp i området.

Källor

<https://historiskakartor.lantmateriet.se/>

Kalmar läns museums arkiv. Arkivkapsel Sm, Kalmar, Malmen, Kv. Domherren 19–22,24 Sm, Kalmar, Malmen, Kv. Domherren Bildarkiv